

יעקב שרת / איש תמאדים הזדמנות היסטורית

האביר ארדור

(המשך מעמוד 53)
מהו גובה שער-הריבית הדרוש כדי לצמצם את האשראי? 10%, 40% או אולי 100%. האם כל שער ריבית "הולך"? גם היום יש פיקוח על האשראי, וזאת אפשר להפעיל בכל שער-ריבית, אם רוצים.

אפשר להוריד את שער-הריבית עלידי הגבלתו בחוק (כפי שמציע סגן-שר-האוצר) ל-10% עד 15%. אפשר גם (כפי שעושה שר-האוצר) ללחוץ על הבנקים שיעשו כן גם בלי חקיקה. השאלה כאן היא טכנית-פרגמטית.

השאלה העקרונית נפתרה בהחלט לפעול נגד שער-הריבית הרבה. השאלה כעת היא איזה אמצעי יועיל.

האוצר יכול להכניע הבנקים

באופן עקרוני, לפי מיבנה שוק-ההון שלנו יש בידי האוצר כוח כלכלי רב שאותו יכול להפעיל נגד הבנקים. בנוסף לכוח החקיקה, השאלה היא, באיזו מידה הוא ירצה להשתמש בכוח זה. וכמה כוח יהיה נחוץ לו להשגת מטרתו. זה תלוי, כמובן, בשאלה בכמה אחוזים של הורדה הוא יסתפק. מידת הכוח שיצטרך האוצר להפעיל עומדת ביחס ישר למיספר האחוזים שיבקש להוריד משער-הריבית.

למשל: לאוצר יש תקציב גבוהה של ההכנסה הלאומית שלנו. הוא מזרים תקציב זה, גם בצד הוציא אותה וגם בצד ההכנסות, דרך הבנקים. האוצר מחזיק את פיקודנותיו בבנקים, הוא משלם דרך הבנקים קיב, הציבור משלם חלק גדול ממסו דרך הבנקים (ומי יודע כמה ימריער עזברים עד שהבנקים מזכים את חשבונות הממשלה ביפקדות הציבור?) אם האוצר צר יחזיק להזרים את תקציביו דרך אמצעים עצמאיים משלו, הבנקים יתייבשו בי וואדי בקיץ.

והנגמה אחרת: את ההלוואות המסובסדות מתקציבי המישרדים הממשלתיים אפשר להעניק גם בלי תיווך הבנקים. גם אם היקפם של ההלוואות אלה לא גדול (אפשר כמובן גם להגדיל אותם על חשבון ההלוואות הבנקאיות). הבנקים מר-ויחים הרבה מאוד רק מעצם התיווך בין הממשלה ובין ציבור מקבלי ההלוואות המסובסדות. ואין שום בעיה לעקוף את הבנקים בהענקת ההלוואה המסובסדת מכספי הממשלה. הם בוודאי לא יאהבו זאת, אך מקבלי ההלוואות יצליחו. אולי בהדמנת זאת. להשתחרר מכבלי-הבנקאות שהבנקים המיסריים דורשים מהם ללא רחמינות על ההלוואות מכספי-הממשלה.

אין ספק שמגיני "השוק החופשי" יציעו חסם בראותם התערבות ממשלתית כזאת. לדעתו, מי שברמת גן על השוק החופשי, ולא רק כסיתמה, מוטב שיצטרף לאוצר במאמציו להוריד את שער-הריבית. אם השער הגבוה ימשיך ויתקיים, ימשיך ויצמח, הוא יהרוס את השוק החופשי. וגם את החברה החופשית. המונופוליציה בעיקבות שער-הריבית הגבוהה תהרוס את ההתחרות החופשית. בענף הבנקאות זה כבר קרה. וזה יקרה גם בענפים אחרים. גם שם המונופולים יקבעו את המחירים ואת כמות התפוקה.

אם שער הריבית הגבוה "יצא" לגרום לעצירת גלי-ההייצור ולחוסר-עבודה המוני, אז הממשלה תצטרך לנקוט אמצעים-חירום כלכליים, בפקוח כללי על החירותים — על כל המחירים, וזאת רק על מחירי האשראי. הפיקוח על מחירי-האשראי ראי המחר הנמוך כי יותר שכלכלה חופשית וחבי רה חופשית חייבים לשלם כדי להציל את עצמם.

הלך. בית, לפחות, אפשר להקים מחדש, ותתפלאו באיזה קוצר זמן. ואת הרהיטים הלא נתנו להם להוציא.

שנית, זה בפירוש לטובתם. אולי הם לא מבינים זה ברגע הראשון. סוף סוף פיוץ בית עושה חתיכת הלם. לא רק שזה שלך. זה משנה פיתאום את הנוף המוכר, וגם לא באופן הכי יפה. וצריך לארגן את החיים עד הבנייה מחדש, שגם עולה כסף, למרות העבודה הזולה והשיתוף המיטבתי ביציקת הגג (הלוואי ועלנו). אבל זה רק ברגע הראשון. אחר-כך לא רק שהם מתרגלים — בני אדם מתרגלים לכל מיני דברים לא נעימים, אפילו במחנות-ריכוז פיכו חיים, פרוח אהבות, ניצנוז תיקוות — הם מתחילים לחשוב: למה ומדוע, ומה היה ומה יהיה, ומה כדאי ומה לא, ולאט-לאט מתחילים להבין שאוטו-נומיה-שמוטונומיה, את הישראלים לא עשו באצבע, ומה יותר פשוט מהמישואה: "תהיו ילדים טובים — לא נוגע בבתיכם", פעם, בימי המנדט הבריטי, היו באוטובוסים שלנו, הנייטיבס, שלטים: "לא לעשן ולא לירוק". אולי באוטובוסים הערביים זה נשאר, ואז מה יותר פשוט מלהסיר בסוף עוד שתי מלים, באופן שיהיה: "לא לעשן ולא לירוק ולא לזרוק!" בשם החוק! כן, זה בהחלט לטובתם. שיתרגלו להיות בשקט. שיחיו להם, יעבדו, יולידו, יעשו כל מה שהם רוצים — אבל שיהיו בשקט! מה יש, זו דרישה כל-כך קשה? מה, בית מפוצץ זה לא יותר גרוע? אין ספק, הם לא יגידו את זה ישר בפנים, אבל בתוך-תוכם הם ממש מאושרים כאשר אנחנו הורסים להם בית. זה רק מחזק אצלם את הגורמים המוכנים לחיות איתנו בדוקים. הם ממש זקוקים לזה. זה ממש סם ארגעה. עובדה, עם כל בית מפוצץ מתחזק כוחם של משתפיה-הפעולה. לא צריך לשים-לב להפגנות. זה רק למען רושם. שיפגנו להם. שיצעקו עד שייצא להם האוויר. רק שלא יורקו. לא לעשן ולא לירוק ולא לזרוק. יקח עוד שנה שנתיים והם יתרגלו לחיות עם זה, וכמו שהם יתרגלו, גם אנחנו נתרגלו. אולי אפילו כבר התרגלנו. אולי מוציא פקודה, אחד מנפק חומר נפץ, אחד מניח ואחד מפוצץ — ודי במיקצועיות, יש לציין. לחיצת כפתור — ובית שלם, "קורס תחתיו", כמו שאומרים. ובלי שום נזק סביבתי. ובמיקרים קשים במיוחד לא מפוצצים. רק אוטמים. זה נקרא מוח יהודי. איינשטיין המציא את האטום ודין את האיטום. לפוצץ ולאטום, לאטום ולפוצץ. שיבנו להם כשהם רוצים. הם חושבים מהיום למחר — אנחנו לאורך ימים. כי לנו יש גישה היסטורית. עוד נגיע, עוד נגיע לכל בית. רק שלא יהיה יותר מדי שקט. ואם הם יפסיקו לזרוק, נמצא עוד חוק: לא לעשן ולא לירוק, לא לזרוק ולא לשרוק, ולא לצחוק. ולא לזעוק. ולא לינוק. ולא לשתוק. מה, משהו מוצא כאן סתירה? קודם אמרנו שכל מה שאנחנו רוצים זה שקט ועכשיו ההיפך? קודם אמרנו לא לצעוק ועכשיו לא לשתוק? אידיוטם, מה אתם מבינים במדיניות? תשאירו את זה לנו.

הרמזורים החומים

קורא חביב! אם אתה לא קורא את הירחון הזעיר, "ביוספירה", ביטאון השירות איכות-הסביבה של משרד-הבינה, יש לך מזל, מזל גדול! עליך לשמוח בחלקך, ואולי אפילו לפסוח על קטע מקאברי זה. אני מודה ומתודה, ברגע נדיר זה של גליון-לב, שכבע נטאי פסימיסטי, "הביוספירה" הוא לי מיצרך חיוני לשימור כושר ראיית החשורות שלי. ובשורות אני מתכוון לשחורות, פשוטו כמשמעו. לפיה ולעריפה.

הנה, למשל, מה עשה לי ה"ביוספירה" האחרון: בשכונה התל-אביבית שלי, צלה, שמנה אני יוצא לעבודתי בבוקר ושאליה אני שב לפנות ערב, הבחנתי באחרונה בתופעה דוקרת-עין: פה ושם חילו עצי אורן-ירושלים, הנטועים פה ושם — למות. עץ מת אינו מראה מרנין, בכל אופן לא אותי. מה קרה? איזו מחלה מכה באורני-ירושלים שבצהלה, המתים אחד-אחד, זקופים? עוד אני שואל את עצמי שאלה נכבדה זו (ועלי להוסיף, כי מאז התקנתי בביתי תנור הסקה בעצים, אני משהידי להתפאר, עיני צדות כל עץ יפה לניצול אנרגטי), והנה עץ מביחין באורן-ירושלים המתנשא לתיפארת ליד בית-הכנסת מול שכונת מעוז-אביב — המשחים והולך במהירות אף הוא! המחלה הגיעה מצהלה מעוז-אביב? או שמא להיפך? לעזאזל, מה קורה פה?

ואכן אנו חוזרים ל"הביוספירה" האכזרי, אשר בחוסר-רחמים מגלה לך כי המחלה היא אמנם מחלה, אבל לא של עצים אלא של בני-אדם, ואפילו יש לה שם מפורש: איהוס-האוויר! מי שרוצה להשחיר כשולי קדירה, או כפיח זה שממטירים עלינו כל מיני הגורמים המזהמים, הגורמים לך, אם אתה תל-אביבי, לעשן ארבע סיגריות ביום גם אם לא הגשת סיגריה אחת לפיך — כן, כך קראתי באיזה מקום — יקרא ב"הביוספירה" של אוקטובר 1981 את מאמרו של פרופ' זאב נאוה, "איהוס אוויר ממכונות — סיכון הבריאות החמור ביותר לתושבי הערים בישראל" על אחריותו.

אני, מכל מקום, למדתי מקריאתו כי בצד הטבק, אורן ירושלים מצטיין ברגישות לריבוי גז האוזון באוויר, ואוזון — אומר פרופ' נאוה — הוא, "אחד ממזהמי האוויר המזיקים ביותר לאדם, לחי, לצומח ולחומרם שונים, הנוצר בהשפעת קרינת שמש חזקה בעת פליטת תחמוצות הנקו ופחמימנים של ממועמי-מכונות, והמהווה את אחד הרכיבים העיקריים של העריפה..."

מה מגוחך, שתל-אביבים עירניים נלחמים נגד בית-קברות חדש בתחומם, שעה שעליהם להילחם קודם כל באוזון המבשר להם את מותם באמצעות, "אותות אזהרה ביולוגיים", שאינם אלא אורני-ירושלים, הניצבים כמלאכי-מוות על אם הדרך.

ריח של מילחמה עולה באפי, ריח טוב כל-כך. מזמן כבר לא היתה איזו מילחמה טובה. השלום הזה ממש מטמטם את האנשים עד שהם כבר שכחו לגמרי איפה הם חיים. פה, חביבי, איזור של מילחמות מימים ימימה. מעולם ועדי עד. "ותשקוט הארץ"? רק ממילחמה עד מילחמה. שלא יהיה שמך-ספק. במיזרח התיכון לא היה, אין ולא יהיה שלום. כאן יש הפוגות. הפוגות בתוך מילחמות והפוגות בין מילחמות. מי שמתחשק לו יקרא להפוגה שלום. יבושם לו עם השלום הזה. מי שחשק מלים ולא יותר. המישחק האמיתי הוא מישחק המילחמה. והמילחמה בלתי-נמנעת. קרא לה מילחמת מיצווה, מנע או אין-בריירה. עובדה, כל שמונה שנים מתחדשים הכוחות המילחמתיים. ובכלל, דורות חדשים, מיזרח-תיכוניים כמוכן, שלא התנסו במילחמה משתוקקים לחוות אותה. אצלם זה בדם. והאם עוד הבשיל הזמן?

הנה, עוד מעט נגיע לאפריל 1982. המצרים יחזרו לגבול הישן והכל יתחיל מהתחלה. מובארכ הוא מאה אחוה, אבל גם הוא יכול לקבל כדור, ואז מה? מילחמה? איזו שאלה! אבל למה לא קודם? מדוע צריך לחכות לנאצר חדש? הרוצה בשלום יכול למילחמה, והנכון למילחמה יתחיל בה. כל זמן שהמצרים ממזרים ומירות שלום, מתגנפים עם האמריקאים ומעמידים פני יונים — אנחנו חופשיים בדרום. האם לא ברור מה גלום במצב הנפלא הזה? האם נשאר לנו הרבה זמן לעשות מהו רציני בצפון? לגמור עם אש"ף ועם אסד פעם אחת ולתמיד?

זוהי הזדמנות היסטורית. איננו יכולים להרשות לעצמנו שתי חזיתות. צריך לעקר את הצונות לפני שתתחדש הדרומית. אחר-כך יהיה מאוחר, ובכלל, מי יודע מה יהיה אחר-כך.

אפריל 1982, אתה לא יודע איזה מיזרח תיכון מכינים לך, ואשרי מי שיחיה ויראה, ושלום על ישראל ונאמר בום, ואולי גם משללת אחדות לאומית.

מחול העצמות

כשהרבי שלמה גורן, במימי תר"ג בלי עוגן של מוכה-טירוף, זכריר, עיניו קמות — אז מין ריק נורא לפתע, בתוכו הוא חש בלי רתע, וירעב ככלב-עורר-עצמות!

עצמות! נפשו הרעידה, ויחמוקה עיר-דוידה שם אי-אז נולדו ומתו יהודים — הוא היטט בלי חת בלי הרף עד הבוקר מיני ערב וליקט, כירסם, גרס שברי שלדים!

הוי שלדים! גרמי קודמינו, "טוב למות בעד ארצנו!" אך לשכב עם אבותינו זה הדין — חש הרבי לביצוע, עצמות לו שם יצוע, אך עם שחר צץ הופיע שם ידין!

הוי ידין! זד, שד משחת, במדע ידגול בנחת ויסמוך לא על האל אך על צבא — אפיקורוס, שודד-קבר במצדה, בנחל חבר, מחלל גם יהוה גם בר-כוכבא!

בר-כוכבא! — זה סוס ארכב לי, מי ידין ומה הרכבי? לוחמך משוועים כה לקבורות — אז הפשיל הרב מקטורו, השתלשל כנס מתורן, כמו גורילה או מוטב איש-מערות!

מערות! "אימה", "איגרת", הנציחוני שם בסרט! כי אני היחדות עד אדמות — המסוק עה שבון צה"ל ותקציב לב"י ליעד הבה נצא נא במחול העצמות!

מה בשטח המדיניות?

יש אי-אלה יפנינפ, או סתם בני-אדם חסרי סבלנות, שאינם מסוגלים לראות בית-מגורים מפוצץ ומרימים קול מחאה כאילו נפלו עליהם השמים. או הגנות. קודם כל, מה יש? מה כל-כך נורא? אז היה בית. היה — ואיננו האומנם יש בכך משהו מיוחד, יוצא דופן, מבחינת אלפי שנות היסטוריה ארץ-ישראלית (או עולמית)? בית. ועוד בית. אז כמה בתים כבר פוצצו ונפוצץ? בוודאי עוד לא הגענו אלף. מה פה כל-כך נורא? ההיסטוריה תעבור על זה לסדר היום כמו שהיא עוברת על כל אסון ממשפחתי-פרטי. אם נעשה עסק שכזה מכל בית מפוצץ, לאן נגיע? בדיק לאן שנגיע אם נעשה עסק גדול מכל תאונת-דרכים. הלך בן אדם?